คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัศวโรจน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๗/๒๕๔๖ **วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๖**

เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ด้วยศาลจังหวัดฉะเชิงเทราได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวันเพ็ญ กรเกษม) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๒๔๘๓/๒๕๔๓ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม หรือไม่

สรุปข้อเท็จจริง ได้ความดังนี้

พนักงานอัยการจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโจทก์ ฟ้องนายวันเพ็ญ กรเกษม เป็นจำเลย ในฐานความผิดมียาเสพติดให้โทษชนิดเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย มีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต พาอาวุธปืนติดตัวไปในหมู่บ้านและทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุอันสมควรและไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว ซึ่งศาลได้รับฟ้องไว้เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓

ต่อมาทนายจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ขอหมายเรียกพยานเอกสาร คือ คำให้การทั้งหมดของนายวันเพ็ญ กรเกษม และเอกสารประกอบคำให้การซึ่งอยู่ในความครอบครองของโจทก์ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีและต่อสู้คดีของจำเลย และศาลมีหมายเรียกพยานเอกสารดังกล่าวในวันเดียวกัน แต่โจทก์ไม่ได้ส่งเอกสารตามหมายเรียก ทนายความจำเลยจึงยื่นคำร้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่งเพื่อขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานเอกสารตามบัญชีระบุพยานของจำเลยซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก เพื่อใช้ประกอบในการต่อสู้คดี และศาลได้หมายเรียกพยานเอกสารถึงโจทก์ให้จัดส่งเอกสารดังกล่าวให้ศาลเพื่อประกอบการพิจารณา

ในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นวันที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราออกนั่งพิจารณาคดี โจทก์แถลงต่อศาลว่า ตามที่ทนายจำเลยขอให้ศาลมีหมายเรียกพยานเอกสารนั้น โจทก์ไม่สามารถดำเนินการตามหมายเรียกของศาลได้ เนื่องจากโจทก์มีความจำเป็นต้องใช้เอกสารในสำนวนคดี เพื่อซักถามพยานโจทก์ ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม บัญญัติว่า ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนา

คำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบัญญัติกำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าว

ต่อมาในวันที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๔ ทนายจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และขอให้ศาลส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๔๑ วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญ เนื่องจากจำเลยเห็นว่า การขอคัดหรือตรวจคำให้การและเอกสารประกอบคำให้การของจำเลยจากโจทก์เป็นสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม เมื่อโจทก์ไม่ปฏิบัติตาม โดยอ้างว่ามีอำนาจตามมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และจำเลยมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวจึงใช้บังคับไม่ได้ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

พิเคราะห์แล้ว มีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม หรือไม่

ในเรื่องนี้มีข้อพิจารณาเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย เนื่องจากมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

มาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

คำว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้นมีความหมายถึงกฎหมายใดๆ ที่ศาลต้องนำไปใช้ในการตัดสินคดี หากไม่ใช้บทบัญญัติดังกล่าวจะทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป หรือเป็นบทบัญญัติที่ศาลจะต้องใช้บังคับแก่คดีก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้ายต่อคู่ความก็ได้ จึงมิได้มีความหมายเฉพาะกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งเป็นข้อความที่ศาลจะนำไปใช้บังคับแก่คดีที่ศาลกำลังพิจารณา ซึ่งจะมีผลของการวินิจฉัยออกมาเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งและผูกพันคู่ความในคดีต่อไป เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๑๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๑๐๒ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๔ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๗ มาตรา ๘ ทวิ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๒ ทวิ ฯลฯ เท่านั้น แต่หมายความรวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ กฎหมายที่ใช้บังคับกับวิธีพิจารณาด้วยเพราะบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาที่คู่ความฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างว่าต้องใช้บังคับในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งโต้แย้งว่าไม่ใช้บังคับก็เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับคดีเช่นเดียวกับบทบัญญัติในกฎหมายสารบัญญัติ และในการพิจารณาคดีอาญา ศาลก็ต้องใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการพิจารณาคดีด้วย

หากตีความว่ากฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีมีความหมายเฉพาะกฎหมายสารบัญญัติ ทั้งที่ไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนและแสดงเช่นนั้น ย่อมเป็นการตีความที่แคบเกินไป และการตีความในลักษณะที่แคบเกินไปดังกล่าวย่อมไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งที่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และมาตรา ๒๖๔ ก็มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ที่ให้สิทธิประชาชนที่จะโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยใช้สิทธิโต้แย้งต่อศาลในคดีที่ตนเป็นคู่ความได้

นอกจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ นั้นหมายความรวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายวิธีสบัญญัติด้วย กล่าวคือคำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๔๓ ซึ่งวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คดี และคำวินิจฉัยที่ ๓๔ - ๕๓/๒๕๔๓ ซึ่งวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คดีเช่นกัน

ดังนั้น ผู้ทำคำวินิจฉัยจึงเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ เนื่องจากมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา จะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้ก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไป คือ มาตรา ๑๗๕ แห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๔๑ วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ตามคำร้องของจำเลยที่อ้างว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่โจทก์อ้างซึ่งมีใจความว่า “เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้” มีความขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงาน

อัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" นั้น พิจารณาแล้วเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ศาลเป็นผู้เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการวินิจฉัยหลังจากที่พนักงานอัยการสืบพยานแล้ว โดยจะไม่เรียกก่อนที่พนักงานอัยการจะดำเนินการสืบพยานเสร็จสิ้น ซึ่งเป็นการคุ้มครองกระบวนพิจารณาของพนักงานอัยการไม่ให้ต้องเสื่อมเสียหรือเสียหายจากการที่จะมีบุคคลใดล่วงรู้สำนวนของพนักงานอัยการก่อนการดำเนินการให้เสร็จสิ้น เพราะมิฉะนั้นจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพได้ แต่ถ้าพนักงานอัยการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วย่อมไม่เสียหายแก่คดีและการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการหากศาลจะเรียกสำนวนจากพนักงานอัยการมาพิจารณาเพื่อความชัดแจ้งในการวินิจฉัยคดีของศาลได้ ส่วนมาตรา ๒๔๑ วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญนั้น เป็นเรื่องการรับรองสิทธิของจำเลยในการตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องพยานหลักฐานของจำเลยอันทำให้จำเลยต้องมีสิทธิที่จะดำเนินการได้ และจำเลยอาจขอเอกสารดังกล่าวในชั้นใดๆ ก็ได้ เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของจำเลยในคดีอาญาและแม้มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม จะกำหนดว่า ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็เป็นเพียงเรื่องการกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการใช้สิทธิดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น แม้ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติกำหนดรายละเอียดในการใช้สิทธิดังกล่าวของจำเลยก็ไม่เป็นการขัดขวางไม่ให้จำเลยใช้สิทธิดังกล่าวได้

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา ๑๗๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับระหว่างศาลกับพนักงานอัยการที่ให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการมาดูและจะดำเนินการเมื่อพนักงานอัยการทำหน้าที่สืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว แต่มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิของจำเลยในการตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนเองในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตนเองซึ่งอาจดำเนินการในขณะใดก็ได้ ดังนั้น บทบัญญัติทั้งสองดังกล่าวจึงเป็นคนละกรณีกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ มิได้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม

ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัศวโรจน์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ